

Aneta M. Sokół

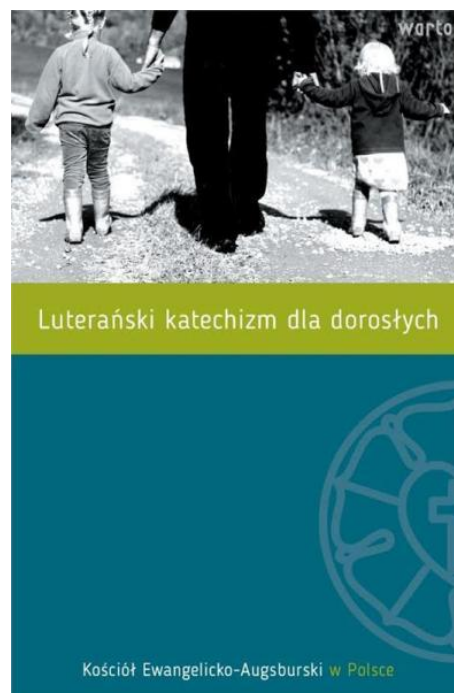
Luterański katechizm dla dorosłych, red. B. Giemza i M. Hintz, Wydawnictwo Warto, Dzięgielów, 2017, ss. 243.

W Jubileuszowym Roku Reformacji obfitującym w okazjonalno-rocznicowe publikacje, warto zwrócić uwagę na wydany w 2017 roku *Luterański katechizm dla dorosłych*. To niewielka książeczka opracowana przez duchownych i teologów w formie uporządkowanego wykładu podstawowych wiadomości dotyczących luteranizmu, zasad teologicznych określających wyznanie, tradycji duchowych czy liturgicznych kształtowanych na potrzeby konfesji w ciągu wieków, po współczesny wizerunek Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce przybliżony w wymiarze funkcjonowania parafialnego, ekumenicznego oraz innych form aktywności podejmowanych przez diasporę.

Książka składa się z 12 rozdziałów – od historycznego wprowadzenia w problematykę Reformacji, poprzez duchowość ewangelicką, Kościół, życie religijne, problematykę etyczną, po rozdziały poświęcone parafii, religijnemu wychowaniu dzieci oraz działalności charytatywnej czy misyjnej Kościoła. Znaczący poszczególnych zagadnień: Łukasz Barański, Jerzy Sojka, Marek Ugłorz, Grzegorz Giemza, Adam Malina, Marcin Hintz, Marcin Rayss, Adrian Korczago i Wojciech Froehlich, w sposób przejrzysty prezentują luterańską naukę i konfesyjne dziedzictwo stanowiące o tożsamości wspólnoty w perspektywie zachowanych tradycji i wyzwań stawianych współcześnie Kościołom.

W pierwszym, wstępnym rozdziale dr Łukasz Barański przedstawia zarys reformacyjnych wydarzeń, zwracając uwagę na zjawiska, które torowały drogę Lutrowi, w tym lokalne tradycje obrony Kościoła na terenie państwa niemieckiego, co przełożyło się z czasem na poparcie udzielone Reformatorowi przez władców księstw i niemieckich elektorów, zjednoczenie obozu protestanckiego i utworzenie zrębów nowego Kościoła, który zerwał z niepodzielną dotychczas władzą papieża. Poznajemy pokrótce, jak kształtowały się poglądy Marcina Lutra, który przybijając w 1517 roku swoje tezy na drzwiach świątyni „wcale nie myślał o szeroko zakrojonej reformie Kościoła.” Augustiański zakonnik z Wittenbergi chciał jedynie zwrócić uwagę na nadużycia związane ze sprzedażą odpustów, nawołując raczej do pokuty wewnętrznej i szczerzej skruchy za popełniane przewinienia. Autor pokrótce przypomina, jak zrodziła się Lutrowa koncepcja usprawiedliwienia z wiary, co w konsekwencji zaowocowało podważeniem zasadności średniowiecznych praktyk i programem odnowy życia religijnego przedłożonym przez Lutra w pismach do świeckich, duchownych i wiernych. Pokrótce przedstawione zostały wydarzenia decydujące o ukonstytuowaniu się nowego Kościoła, udzielającego swoim wiernym – jak zwraca uwagę autor – prawa do samodzielnego budowania własnych relacji z Bogiem opartych na biblijnym Słowie, nauczaniu i sprawowaniu sakramentów.

Drugi rozdział omawia podstawowe zasady wiary uznawane w luteranizmie. Przedstawione zostały cztery luterańskie *sola*: od *Sola scriptura* (tylko Pismo) – naczelnej zasady Reformacji ustanawiającej Biblię niepodważalnym autorytetem w sprawach wiary, po *solus Christus* czy *sola gratia per fide*m. Dr Jerzy Sojka zaznacza, że wymienione zasady dopełniają się nawzajem, tworząc spójny system prawd towarzyszących wyznawcom po dzień obecny. Teolog podkreślił, że to *solus Christus* (jedynie Chrystus) jest pierwszą i kluczową zasadą, która wynika z Lutrowego odkrycia, że „Bóg objawia się człowiekowi wyłącznie w Jezusie Chrystusie”, stając się jedynym pośrednikiem pomiędzy człowiekiem a Stwórcą darującym grzesznikowi zbawienie z łaski (*sola gratia*) na mocy ofiary Syna. Ale zasady wiary znajdują się również w pismach powstałych na potrzeby Reformacji, w tym w Konfesji augsburskiej przedłożonej cesarzowi w 1530 roku w Augsburgu oraz w kolejnych redagowanych przez protestantów deklaracjach wyznaniowych, tworzących razem kanon pism luterańskich uznawany współcześnie, również przez Kościół Ewangelicko-Augsburski w

Polsce. W uzupełnieniu poznajemy wyjaśnienia dotyczące nieuznawanego w luteranizmie kultu świętych oraz stosunku do śmierci i rzeczy ostatecznych.

O ewangelickiej duchowości wypowiada się ks. dr hab. Marek Ugłorz podkreślając, że jest to duchowość swoista i charakterystyczna, zwrócona w stronę codzienności, zakorzeniona w świecie i w realizowanym przez człowieka powołaniu, pracy, zawodzie, a zarazem pozbawiona lęku przed Bogiem, gdyż człowiek nie musi już sam zabiegać o zbawienie, które zostało mu darowane z łaski przez wiarę. Ewangelicka duchowość wypływa z wdzięczności skierowanej ku Stwórcy, z „*fascynacji Bogiem*”, nie wymaga ucieczki od świata i zamknięcia się w klasztorach, a jej wyznacznikami stają się modlitwa i czytanie Biblii. Na czym polega istota modlitwy? Jak kształtowała się luterkańska pobożność w ciągu wieków? Jak wygląda ewangelicka duchowość XXI wieku, w czasach sekularyzacji, zaniku *sacrum*, w czasach nakierowanych na doczesność? Zawarte w *Katechizmie*... odpowiedzi zachęcają zarazem do refleksji nad istotą wiary, jej współczesnym odczytywaniem i nad indywidualnym jej wymiarem w obrębie konfesji.

Kolejne rozdziały dotyczą Kościoła, liturgii i sakramentów. Postronny czytelnik ma okazję dowiedzieć się, jak ważne w Kościele luterkańskim jest zwiastowanie Słowa i udzielanie sakramentów. Te dwa znamiona Kościoła znajdują potwierdzenie w luterkańskich nabożeństwach, w wygłaszanych kazaniach opartych na Piśmie oraz udzielaniu dwóch uznanych od czasów Reformacji sakramentów – Chrztu i Wieczerzy Pańskiej. W dalszej kolejności przedstawione zostały różne aspekty funkcjonowania Kościoła, w tym pragmatyka urzędu kościelnego, do którego sprawowania powoływani są ordynowani duchowni – diakoni, prezbiterzy (potocznie – księża) oraz biskupi. *Katechizm*... przypomina jednocześnie, że w Kościołach luterkańskich żywa jest idea powszechnego kapłaństwa wiernych, co przekłada się m.in. na współodpowiedzialność świeckich za Kościół, ich uczestnictwo w strukturach organizacyjnych – od parafialnych po synod Kościoła.

Szczegółowo zaprezentowane zostało życie liturgiczne ewangelików: spowiedź powszechna zachowana w nabożeństwie, komunია udzielana pod dwiema postaciami, rola muzyki i pieśni – ważnych wyznaczników tradycji i duchowości, po wystrój luterkańskich kościołów, które są przede wszystkim miejscem głoszenia Słowa Bożego i sprawowania sakramentów, bez zbędnej dekoracyjności, przepychu i ozdób. Ewangelickie życie liturgiczne oparte jest na kanwie roku kościelnego, który wyznacza całoroczny cykl nabożeństw, uczestnictwa w liturgii i budowania lokalnej wspólnotowości wiernych.

Odrębny rozdział *Katechizmu*... dotyczy problematyki etycznej postrzeganej z punktu widzenia konfesyjnej tożsamości. Ks. dr. hab. Marcin Hintz zapoznaje czytelnika z tym, jak kształtowała się etyka ewangelicka od czasów Lutra – etyka zakorzeniona w chrześcijańskiej wolności człowieka, w jego trosce o świat i bliźnich, która zastąpiła średniowieczne dobre uczynki, z czasem – etyka wyrastająca z ewangelickiego etosu pracy, obecnie – etyka odpowiedzialności. Współczesna etyka ewangelicka związana jest z przyjęciem przez człowieka odpowiedzialności nad światem i całym stworzeniem darowanym ludzkości przez Stwórcę; takie jej ujęcie uwzględnia konsekwencje podejmowanych działań, przewiduje skutki podejmowanych decyzji i zaistnienie możliwych scenariuszy zdarzeń. Autor zwraca przy tym uwagę, że we współczesnym świecie ludzie wierzący są stawiani przed wieloma dylematami dotyczącymi m.in. eksperymentów medycznych, problematyki ochrony przyrody, polityki państwa czy praktyk biznesowych, co wymaga zachowań zgodnych z własną etyką i religią. W tej części *Katechizmu*... mamy okazję poznać, jak Kościół ewangelicki w kontekście etyki odpowiedzialności ustosunkowuje się do powyższych i wielu innych zagadnień nurtujących świat¹, ale i wymagających decyzyjności od każdego wierzącego w aspekcie jego własnych relacji z Bogiem i zakorzenionej dzięki wierze miłości do bliźniego. Na kartach publikacji poznajemy zarazem, jak ewangelicy ustosunkowują się do służby wojskowej, do ochrony życia poczętego, do biotechnologii eksperymentalnej czy pomnażania mienia prywatnego. Jest to również przybliżenie wizerunku współczesnego Kościoła luterkańskiego w Polsce, jego widoczności publicznej, oficjalnej i pogłądowej.

Prezentując czytelnikom różne strony religijnego życia wspólnoty, autorzy poświęcają uwagę luterkańskiej parafii, zasadom jej funkcjonowania pod przewodnictwem proboszczów przy współudziale rad parafialnych i wszystkich wiernych, przybliżają wizerunek religijnej edukacji dzieci prowadzonej na płaszczyźnie parafialnej, po przygotowanie konfirmacyjne i inne formy angażowania młodzieży w życie Kościoła. Kolejne rozdziały dotyczą istnienia Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce w przestrzeni publicznej, medialnej czy ekumenicznej, jego udziału w światowym ruchu ekumenicznym łączącym we

¹ Autor wymienia oficjalne opublikowane dokumenty prezentujące stanowisko Kościoła w wielu dyskutowanych publicznie sprawach, m.in. „Oświadczenie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Sprawie Ochrony Życia” z 1991 roku.

wspólnych działaniach Kościoły luterzańskie, po funkcjonowanie Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego, współczesnych szkół ewangelickich czy obecność ewangelików w programach religijnych.

Odrębne rozdziały przybliżają działania charytatywne prowadzone przez Kościół nakierowane na potrzeby wszystkich potrzebujących bez względu na wyznanie, w tym za pośrednictwem powołanych w 1999 roku struktur instytucjonalnych: Diakonii Polskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, przybliżają działalność Centrum Misji i Ewangelizacji w Dzięgielowie, organizacji nie tylko aktywizującej własne środowisko wyznaniowe, ale podejmującej także inicjatywy na rzecz szerszej społeczności, w tym młodzieży, rodzin czy grup wykluczonych. Kończy *Katechizm...* rys historyczny „Kościół ewangelicki w dziejach Polski”, przypominający o XVI-wiecznej recepcji reformacyjnych haseł na ziemiach polskich, odsłaniający pokrótce dalsze karty z dziejów ewangelicyzmu: czasy kontrreformacji, XIX-wiecznego odrodzenia konfesji, po ukonstytuowanie się Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w powojennej, niełatwej rzeczywistości. Zapewne dla wszystkich zainteresowanych może to być cennym uzupełnieniem zaprezentowanego w jedenastu rozdziałach wizerunku luteranizmu, luterkańskich tradycji, wyznaniowej tożsamości, po wiele form aktywności podjętych przez Kościół w ostatnich dziesięcioleciach w obliczu zmian ustrojowych, które wyznaczyły nowy rozdział w funkcjonowaniu Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce, wraz z ich otwarciem ekumenicznym, misyjnym czy publicznym.

Wydany przez „Warto” *Katechizm...* może stanowić cenne ugruntowanie wiedzy na temat własnej konfesji, może także stanowić wstęp do głębszego zainteresowania się przedstawionymi zagadnieniami, może być również przydatny dla wszystkich, którzy chcieliby poznać luteran, ich tradycje wyznaniowe, zasady wiary, duchowość, po współczesną aktywność luterkańskiej diaspory. Jest to publikacja uzupełniona ilustracjami, przejrzyste prezentująca poszczególne rozdziały, książeczka niewielkich rozmiarów, którą można zabrać w podróż, do szkoły lub przekazać do lektury innym. *Katechizm...* wydany został pod redakcją Bożeny Gienzy i Marcina Hintza i stanowi pokrótce ujętą sumę wiedzy z zakresu luteranizmu, przygotowaną przez zespół autorów w sposób przystępny, a zarazem dogłębny, z uwzględnieniem własnych wyznaniowych tradycji, ich współczesnej recepcji i obecnego ich trwania w Kościele

Książka dostępna jest w księgarni „Warto” w Cieszynie i w księgarni internetowej wydawnictwa (<https://warto.com.pl/teologia-apologetyka-i-nauka/5522-luteranski-katechizm-dla-doroslych.html>).